

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Numele proiectului: DreptCompAct - COMPetențe ACTuale pentru studenți la DREPT | Cod proiect: 312957

Programul Educație și Ocupare 2021-2027 | Cod apel: PEO/71/PEO_P7/OP4/ESO4.5/PEO_A49

Libertatea de exprimare și combaterea discursului instigator la ură Partea II

I. Definirea ***Discursului instigator la ură***

Discursul instigator la ură („hate speech”) este o noțiune cu un conținut variabil în literatura de specialitate.

Cu toate acestea, el poate fi caracterizat drept un discurs destinat atacării, intimidării, umilirii, discreditării sau incitării la violență ori la acțiuni care pot produce prejudicii împotriva unei persoane sau unui grup de persoane pe motiv de rasă, etnie, naționalitate, vârstă, religie, sex, categorie socială, orientare sexuală, infectare cu HIV, dizabilitate.

O diferență între discursul în termeni mai violenți și discursul instigator la ură poate fi aceea că, în caz de hate speech, singurul mesaj transmis este ură față de o categorie de persoane, ură întemeiată pe motivele prezentate mai sus.

În acest sens, pe siteul [USLegal](https://uslegal.ro), site destinat informării cu privire la chestiuni juridice curente a comercianților, avocaților, corporațiilor și a altor persoane interesate sau în nevoie de sfaturi juridice, la Secțiunea „Legal Definitions & Legal Terms” este prezentată definiția noțiunii de „Hate Speech” după cum urmează:

„Discursul instigator la ură nu transmite niciun alt înțeles decât exprimarea urii față de un grup, mai ales în circumstanțe de natură să provoace violență. În primul rând, este o incitare la ură împotriva unui grup de persoane definit pe criterii de rasă, etnie, naționalitate, gen, religie, orientare sexuală și altele asemenea. Discursul instigator la ură poate avea orice formă de exprimare considerată ofensatoare de către grupurile rasiale, etnice și religioase sau de minoritățile discrete ori de femei.”

Recomandarea nr. R (97) 20 din 1997 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei este dedicată „Hate Speech”. În anexa la recomandare, mai exact în preambulul anexei (intitulat „Scopul”) există și o definiție a discursului instigator la ură, după cum urmează:

„Termenul „discurs instigator la ură” trebuie înțeles ca acoperind toate formele de exprimare care răspândesc, incită, promovează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură bazate pe intoleranță, inclusiv: intoleranță exprimate prin naționalism agresiv și prin etnocentrism, discriminare și ostilitate față de minorități, migranți și persoane de origine imigrantă.”

II. Sancționarea legală a discursului instigator la ură

Atunci când un discurs purtat în termeni mai violenți, în stil pamfletar sau nu, capătă trăsăturile discursului instigator la ură, el va putea fi asimilat unui act de incitare la discriminare și sancționat ca atare.

Discursul instigator la ură este sancționabil pe mai multe căi și de mai multe autorități, cu mențiunea că, de regulă, este posibil cumulul sancțiunilor aplicate de diferitele autorități, după cum urmează:

- Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD)
- Consiliul Național al Audiovizualului (CNA)
- Avocatul Poporului (cu precizarea că nu poate emite decât recomandări)
- Instanța de judecată civilă
- Parchetul/poliția și instanța de judecată penală

Este de menționat că Memorandumul explicativ la Recomandarea nr. R (97) 20 conține la pct. 33 și 34 puncte de vedere care ar trebui luate în considerare cu prioritate atunci când este vorba despre sancționarea discursului instigator la ură. Astfel:

1. Sancționarea unei persoane pentru discurs instigator ură cu o amendă sau cu o pedeapsă cu închisoarea poate, în multe cazuri, să fie ineficientă în schimbarea/modificarea opiniilor și ideilor acelei persoane. **Mai eficientă ar fi o sancțiune de activitate în folosul comunității, sub forma prestării de muncă pentru sau în cadrul comunității insultate.** Această sancțiune, prin conținutul său educațional specific, ar face mai probabilă o schimbare a atitudinii și percepției persoanei respective, pusă în situația de a înțelege mai bine și de a respecta grupul/grupurile vizate.
2. Legea penală nu prevede întotdeauna cele mai potrivite măsuri pentru anumite cazuri de discurs instigator la ură. Pentru combaterea discursului instigator la ură, mai multă flexibilitate prezintă mijloacele prevăzute de legea civilă. Noțiunea de „lege civilă” ar trebui înțeleasă în sensul mai general, de orice reglementare care nu are caracter penal.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD)

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) a fost înființat prin art. 16 din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

CNCD este autoritatea publică în domeniul discriminării, autonomă, cu personalitate juridică, aflată sub control parlamentar (Colegiul director, compus din 9 membri cu rang de secretar de stat, este ales pe termen de 5 ani în ședința comună a deputaților și senatorilor) și totodată garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, în conformitate cu legislația internă în vigoare și cu documentele internaționale la care România este parte.

Organizarea și funcționarea CNCD au fost reglementate prin HG nr. 1194/2001. Prin Ordinul Președintelui CNCD nr. 144/2008 a fost aprobată Procedura internă de soluționare a petițiilor și sesizărilor de către CNCD.

Potrivit acestor reglementări, o persoană care se consideră discriminată (inclusiv printr-un discurs instigator la ură) se poate adresa CNCD cu o petiție, în termen de cel mult 1 an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care putea să ia cunoștință de săvârșirea ei.

CNCD mai poate fi sesizat cu petiție și de organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului sau care au interes legitim în combaterea discriminării în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități/grup de persoane ori dacă aduce atingere unei persoane fizice și aceasta cere ONG-ului să formuleze petiția (art. 28 din OG 137/2000; art. 8 din Ordinul Președintelui CNCD nr. 144/2008).

De asemenea, CNCD se poate sesiza din oficiu (art. 19 alin. 2 din ordonanță) în termenul de 1 an menționat mai sus. Autosesizarea (sesizarea din oficiu) cu privire la orice situație, anunț sau eveniment, în privința cărora există indicii cu privire la existența unor fapte care presupun săvârșirea unei fapte de discriminare, poate fi inițiată de oricare membru al Colegiului director, prin întocmirea unei note de autosesizare, motivată (art. 13 din Ordinul Președintelui CNCD nr. 144/2008).

Totuși, dacă o persoană a pierdut termenul de 1 an pentru sesizarea CNCD, ea poate formula o acțiune separată la instanța civilă, în termen de 3 ani de la data săvârșirii faptei sau de la data la care putea să ia cunoștință de săvârșirea ei. Detalii cu privire la această acțiune se găsesc în secțiunea intitulată „Instanța de judecată civilă”.

OG 137/2000 prevede mai multe fapte de discriminare care constituie contravenții. Discursul instigator la ură poate fi încadrat, cel mai exact, în contravenția prevăzută în art. 15 din ordonanță, care se referă explicit și la fapte de „instigare”.

Astfel, potrivit art. 15 din OG 137/2000, constituie contravenție, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.

Această contravenție se sancționează cu amendă de la 1.000 lei la 30.000 lei, dacă discriminarea/instigarea la ură vizează o persoană fizică sau cu amendă de la 2.000 lei la 100.000 lei, dacă discriminarea/instigarea la ură vizează un grup de persoane sau o comunitate.

Sanctiunea se stabilește de către CNCD, prin hotărâre a Consiliului director, și poate fi aplicată atât persoanei fizice, cât și persoanei juridice.

Pe lângă amenda contravențională, CNCD poate obliga partea care a săvârșit fapta de discriminare să publice, în mass-media, un rezumat al hotărârii sale prin care a constatat săvârșirea contravenției.

CNCD poate dispune restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare (art. 20 alin. 3 din ordonanță), dar cu următoarele limitări stabilite prin decizia nr. 997/2008 a Curții Constituționale: CNCD nu are competența ca, în cadrul activității sale jurisdicționale, să anuleze ori să refuze aplicarea unor acte normative cu putere de lege, considerând că sunt discriminatorii, și să le înlocuiască cu norme create pe cale judiciară sau cu prevederi cuprinse în alte acte normative.

CNCD nu poate acorda daune morale sau materiale. Pentru obținerea de daune, partea interesată va trebui să formuleze o acțiune separată la instanța civilă. Detalii cu privire la această acțiune se găsesc în secțiunea intitulată „Instanța de judecată civilă”.

Petiția adresată CNCD poate fi formulată în scris și transmisă Consiliului printr-un mijloc legal (poștă, fax, e-mail) sau oral, prin notă de audiență. În cazul sesizării orale se întocmește o notă, care cuprinde elementele petiției și se constituie în petiție cu acordul petentului (art. 9 din Ordinul Președintelui CNCD nr. 144/2008).

Articolul 11 din Carta UE garantează libertatea de exprimare în următorii termeni:

Libertatea de exprimare și de informare

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a transmite informații sau idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.

(2) Libertatea și pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate.

Formularea primului paragraf al articolului este identică cu cea a articolului 10(1) din CEDO, inclusiv referința la dreptul de a primi sau de a transmite informații sau idei. De observat că, deși mențiunea posibilității ca statul să solicite acordarea de licențe lipsește din Carta UE, prevederile articolului 11(2) stipulează cu strictețe respectarea libertății și pluralismului mijloacelor mass-media.

Mai mult decât atât, libertatea de exprimare, așa cum este formulată în CDF, nu include niciun paragraf privind restricțiile la libertate, enumerate. Cu toate acestea, Explicațiile Cartei clarifică faptul că articolul 11 CDF corespunde Articolului 10 CEDO, astfel încât sensul și domeniul de aplicare al acestui drept sunt cele garantate de CEDO.

Petițiile anonime se vor clasa, dar cele în care nu se precizează domiciliul sau reședința petentului, pot fi luate în considerare dacă există indicii că datele respective vor fi comunicate ulterior.

Petiția adresată CNCD se înregistrează în Registrul de intrare-ieșire a corespondenței și se constituie în dosar, care primește un număr. Dosarul cuprinde un opis referitor la documente. Filele dosarului se numerotează. Pentru soluționarea cauzei ce face obiectul dosarului, CNCD (Colegiul director) desfășoară o procedură similară cu cea a instanței, care presupune citarea părților, posibilitatea asistării/reprezentării părților (petent/reclamat) de către avocat, pregătirea apărării, administrarea de probe, audieri și dezbateri.

O prevedere importantă se referă la sarcina probei într-un caz de discriminare. Regula general aplicabilă într-un litigiu civil este că partea care face o afirmație trebuie să o și dovedească. În cazul discriminării, această regulă nu se aplică pe deplin. Astfel, partea care afirmă că a fost discriminată nu trebuie să facă dovadă integrală a discriminării, fiind suficient să probeze doar existența unor fapte care permit a se presupune/prezuma existența unei discriminări directe sau indirecte, situație în care persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că faptele nu constituie discriminare (art. 20 alin. 6 teza I din OG 137/2000; art. 72 din Ordinul Președintelui CNCD nr. 144/2008).

CNCD trebuie să soluționeze petiția/sesizarea din oficiu în termen de 90 de zile de la data sesizării (art. 20 alin. 7 din OG 137/2013).

CNCD se pronunță asupra petiției/sesizării din oficiu prin hotărâre a Colegiului director, care va cuprinde: numele membrilor Colegiului director care au emis hotărârea, numele, domiciliul sau reședința părților, obiectul sesizării și susținerile părților, descrierea faptei de discriminare, motivele de fapt și de drept care au stat la baza hotărârii Colegiului director, modalitatea de plată a amenzii, dacă este cazul, calea de atac și termenul în care aceasta se poate exercita.

Hotărârea se comunică părților în termen de 30 de zile de la adoptare și produce efecte de la data comunicării. Ea poate **fi atacată la instanța de contencios administrativ** (Curtea de Apel), **în termen de 15 zile de la data comunicării**. Hotărârile care nu sunt atacate în termenul de 15 zile constituie de drept titlu executoriu.

Practic, atacarea hotărârii CNCD la instanța de contencios administrativ constă în formularea unei cereri adresată Curții de Apel – secția de contencios administrativ și fiscal. Competența, în primă instanță revine Curții de Apel, deoarece este vorba despre contestarea unui act emis de o autoritate publică centrală (CNCD), astfel că se aplică regula din art. 10 alin. 1 teza II din Legea nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ.

Hotărârea de primă instanță a Curții de Apel poate fi atacată cu recurs, în termen de 15 zile de la comunicare, la Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție, astfel cum prevede art. 20 alin. 1 din Legea nr. 554/2004. Odată cu pronunțarea hotărârii din recurs, cauza este soluționată irevocabil.

Riscurile formulării unei petiții la CNCD și folosirii căilor de atac (procesele de la instanța de fond și instanța de recurs) privesc suportarea unor cheltuieli în cazul pierderii litigiului, care înseamnă:

- plata cheltuielilor de judecată efectuate de către cealaltă parte, care a câștigat litigiul, cu ocazia reprezentării/asistării de avocat în fața CNCD;
- plata cheltuielilor de judecată efectuate de către cealaltă parte, care a câștigat procesul, cheltuieli în care un loc important îl ocupă onorariul de avocat, la instanța de fond și instanța de recurs.

Consiliul Național al Audiovizualului (CNA)

Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) a fost înființat prin art. 10 din Legea nr. 504/2002 – legea audiovizualului și este o autoritate publică autonomă sub control parlamentar (cei 11 membri sunt numiți pe termen de 6 ani în ședința comună a deputaților și senatorilor) și garantul interesului public în domeniul comunicării audiovizuale.

Potrivit art. 10 alin. 5 din Legea 504/2002, CNA se poate sesiza din oficiu sau poate fi sesizat de către orice persoană interesată printr-o plângere, atunci când un radiodifuzor (furnizor de programe radio sau tv) încalcă prevederile legale, normele de reglementare în domeniu ori obligațiile înscrise în licența audiovizuală.

Art. 40 din Legea 504/2002 prevede că este interzisă difuzarea de programe care conțin orice formă de **incitare la ură** pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex sau orientare sexuală.

De asemenea, prin Decizia nr. 220/2011, CNA a adoptat Codul de reglementare a conținutului audiovizual, care, în art. 47, prevede că este interzisă difuzarea în programele audiovizuale a oricăror forme de manifestări antisemite sau xenofobe, precum și **orice discriminare** pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex, orientare sexuală sau etnie.

Potrivit art. 90 alin. 1 lit. g din Legea 504/2002, constituie **contravenție** programarea și furnizarea de programe care încalcă interdicția de difuzare de programe care conțin orice formă de **incitare la ură** pe considerente de rasă, religie, naționalitate, sex sau orientare sexuală.

Această contravenție se sancționează cu **amendă** de la 10.000 lei la 200.000 lei. În cazul în care CNA apreciază că efectele faptei concrete sunt minore, va adresa doar o **somație** publică de intrare în legalitate.

Radiodifuzorul căruia i s-a aplicat o sancțiune sau i s-a adresat o somație de intrare în legalitate de către CNA are obligația de a comunica publicului, în 24 de ore, motivele și obiectul sancțiunii sau ale somației, în formularea transmisă de CNA. În caz contrar, se va aplica o amendă contravențională de la 2.500 lei la 50.000 lei.

În cazul săvârșirii repetate a acestei contravenții, CNA poate decide, gradual, aplicarea uneia dintre următoarele sancțiuni, potrivit art. 95 din Legea 504/2002:

- obligarea radiodifuzorului de a difuza timp de 10 minute, între orele 19.00 și 19.10, numai textul deciziei de sancționare;
- obligarea radiodifuzorului de a difuza timp de 3 ore, între orele 18.00 și 21.00, numai textul deciziei de sancționare;
- reducerea cu până la jumătate a termenului de valabilitate a licenței audiovizuale, cumulată cu obligarea radiodifuzorului de a difuza timp de 10 minute, între orele 19.00 și 19.10, numai textul deciziei de sancționare.

De asemenea, potrivit art. 95/1 din Legea 504/2002, CNA poate decide aplicarea sancțiunii „supreme”, **retragerea licenței audiovizuale**, în cazul săvârșirii repetate de către furnizorul de servicii media a uneia dintre următoarele fapte:

incitarea publicului la ură națională, rasială sau religioasă;

incitarea explicită la violență publică;

incitarea la acțiuni care au drept scop disoluția autorității de stat;

incitarea la acțiuni teroriste.

Deciziile de sancționare emise de CNA pot fi atacate la Curtea de Apel – secția de contencios administrativ și fiscal. În cazul deciziilor de sancționare emise de CNA pentru abateri repetate, hotărârea Curții de Apel poate fi atacată cu recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție, astfel cum prevede art. 95/2 din Legea 504/2002.

Avocatul Poporului (AP)

Potrivit art. 13 alin. 1 lit. b din Legea nr. nr. 35/1997, Avocatul Poporului soluționează petiții formulate de persoanele fizice lezate prin încălcarea drepturilor sau libertăților acestora de către autoritățile administrației publice (ministere, agenții/oficii/structuri guvernamentale, deconcentrate, consilii județene și locale, primari, prefecți etc).

Unul dintre drepturile fundamentale este și cel de a nu fi discriminat, prevăzut în toate reglementările internaționale importante. Spre exemplu, art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului este dedicat și are ca titlu „interzicerea discriminării”, iar Protocolul nr. 12 la aceeași Convenție prevede „interzicerea generală a discriminării: Ca atare, o persoană/un grup poate susține că i s-a încălcat un drept (de a nu fi discriminat) dacă efectul unui discurs este de a incita la discriminare împotriva sa.

Este de subliniat că **petiția poate fi adresată AP numai dacă încălcarea dreptului (incitarea la discriminare) a fost comisă de către o autoritate a administrației publice**. Deci, dacă o persoană fizică sau o persoană juridică, alta decât cele din sfera administrației publice, încalcă dreptul persoanei/grupului, petiția nu trebuie adresată AP, ci celorlalte autorități competente.

Petițiile adresate AP sunt scutite de taxa de timbru. Ele trebuie să se facă în scris și să indice numele și domiciliul fiecărei persoane fizice lezate în drepturile și libertățile acesteia, drepturile și libertățile încălcate, precum și autoritatea administrativă ori funcționarul public în cauză.

Nu vor fi luate în considerare petițiile anonime.

Nu fac obiectul activității AP și vor fi respinse fără motivare petițiile privind actele emise de Camera Deputaților, de Senat sau de Parlament, actele și faptele deputaților și senatorilor, ale Președintelui României, ale Curții Constituționale, ale președintelui Consiliului Legislativ, ale autorității judecătorești, precum și ale Guvernului, cu excepția legilor și ordonanțelor.

Termenul de sesizare a AP este de cel mult 1 an de la data la care s-au produs încălcările drepturilor și libertăților ori de la data la care persoana în cauză a luat cunoștință de ele.

AP are dreptul să facă anchete proprii, să ceară autorităților administrației publice orice informații sau documente necesare anchetei, să audieze și să ia declarații de la conducătorii autorităților administrației publice și de la orice funcționar care poate da informațiile necesare soluționării petiției, în condițiile prezentei legi.

În cazul în care AP constată că petiția persoanei fizice lezate este întemeiată, se va adresa în scris autorității administrației publice care a încălcat drepturile persoanei fizice și va cere să reformeze sau să revoce actul administrativ și să repare prejudiciile produse, precum și să repună persoana fizică lezată în situația anterioară.

Autoritățile publice în cauză au obligația să ia de îndată măsurile necesare pentru înlăturarea ilegalităților constatate de AP, repararea prejudiciilor și înlăturarea cauzelor care au generat sau au favorizat încălcarea drepturilor persoanei lezate și vor informa despre aceasta AP.

Deși AP poate emite numai recomandări (art. 21 din Legea 35/1997), faptul că legea prevede obligația autorităților publice de a lua măsurile necesare în raport de constatările AP (art. 23 alin. 2 din Legea 35/1997), conferă acestor recomandări un caracter mai puternic decât cel de simple informări cu caracter facultativ. Desigur, depinde și de cât de mult este decis AP ca, în practică, să urmărească și să insiste, în limitele legii, pentru ca recomandările sale să fie respectate.

În cazul în care autoritatea administrației publice sau funcționarul public nu înlătură, în termen de 30 de zile de la data sesizării, ilegalitățile comise, legea prevede că AP se va adresa, după caz, autorităților administrației publice ierarhic superioare sau prefectului, care au obligația să îi comunice, în termen de cel mult 45 de zile, măsurile luate.

Dacă nici autoritățile administrației publice ierarhic superioare sau prefectul nu reacționează, AP va putea sesiza Guvernul, întrucât are dreptul să sesizeze Guvernul cu privire la orice act sau fapt administrativ ilegal al administrației publice centrale și al prefectilor.

Dacă nici Guvernul nu reacționează și nu adoptă, în termen de cel mult 20 de zile, măsuri privitoare la ilegalitatea actelor sau faptelor administrative semnalate de AP, el va comunica acest fapt Parlamentului.

AP este obligat să aducă la cunoștința persoanei care i-a adresat petiția modul de soluționare.

Instanța de judecată civilă

Potrivit art. 27 din Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, **persoana care se consideră discriminată** poate formula în fața instanței de judecată civile o cerere/acțiune pentru acordarea de despăgubiri și restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun.

De asemenea, potrivit art. 28 din OG 137/2000, **organizațiile neguvernamentale** care au ca scop protecția drepturilor omului sau care au interes legitim în combaterea discriminării pot formula o astfel de cerere în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități/grup de persoane ori dacă aduce atingere unei persoane fizice și aceasta cere ONG-ului să formuleze acțiunea.

Cererea/acțiunea civilă este **scutită de taxă judiciară de timbru** și nu este condiționată de sesizarea CNCD (art. 27 alin. 1 din OUG 137/2000).

Cu alte cuvinte, victima discriminării/instigării la discriminare sau, după caz, ONG-ul, se poate adresa direct instanței civile de judecată (care este diferită de instanța de contencios administrativ, unde poate contesta soluția de la CNCD) pentru obținerea remediilor cuvenite.

Termenul pentru introducerea acțiunii civile este de **3 ani** și curge de la data săvârșirii faptei sau de la data la care persoana interesată putea să ia cunoștință de săvârșirea ei.

Judecarea cauzei are loc cu citarea obligatorie a CNCD.

Persoana interesată va prezenta fapte pe baza cărora poate fi prezumată existența unei discriminări directe sau indirecte, iar persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea îi revine sarcina de a dovedi că nu a avut loc o încălcare a principiului egalității de tratament.

În fața instanței civile se poate invoca orice mijloc de probă, respectând regimul constituțional al drepturilor fundamentale, inclusiv înregistrări audio și video sau date statistice.

La cerere, instanța poate dispune retragerea sau suspendarea de către autoritățile emitente a autorizației de funcționare a persoanelor juridice care, printr-o acțiune discriminatoare, cauzează un prejudiciu semnificativ sau care, deși cauzează un prejudiciu redus, încalcă în mod repetat prevederile OUG 137/2000. Hotărârea pronunțată de instanța de judecată se comunică CNCD.

Răspunderea civilă delictuală, cum este și cea generată de încălcarea dreptului de a nu fi discriminat, este reglementată Codul civil (Legea nr. 287/2009). Relevante sunt următoarele prevederi:

Art. 1349 din Codul civil prevede că orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane. Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral.

De asemenea, art. 1357 din Codul civil prevede că acela care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare. Autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă.

Potrivit art. 1386 Cod civil, repararea prejudiciului se face în natură, prin restabilirea situației anterioare, iar dacă aceasta nu este cu putință ori dacă victima nu este interesată de reparația în natură, prin plata unei despăgubiri, stabilite prin acordul părților sau, în lipsă, prin hotărâre judecătorească.

Autorul actului ilicit poate fi chemat de victimă direct în judecata civilă, fără ca aceasta să se mai adreseze CNCD sau, dacă s-a adresat, fără să aștepte rezultatul de la CNCD.

Totuși, având în vedere că „organismul specializat” în materie de discriminare este CNCD, trebuie subliniat că punctul de vedere al CNCD exprimat prin soluția adoptată în legătură cu o cauză în care se invocă discriminarea are o greutate importantă și în fața instanței civile.

De aceea, dacă într-o cauză soluționată de CNCD s-a stabilit irevocabil că nu a existat discriminare, sunt șanse foarte mici să fie admisă o acțiune civilă formulată ulterior la o instanță civilă, prin care se cer despăgubiri pentru aceeași situație de fapt.

Pe de altă parte, dacă existența discriminării a fost deja stabilită de CNCD, are șanse reale de reușită o acțiune la instanța civilă prin care se solicită despăgubiri pentru acoperirea integrală a prejudiciilor produse prin faptul ilicit (discriminator).

În acest context, trebuie precizat că, potrivit legii, CNCD nu poate acorda daune morale sau materiale, aceste remedii fiind atributul exclusiv al instanței civile.

Din acest motiv, dacă victima discriminării poate face dovada că prejudiciul suferit necesită pentru acoperirea integrală și acordarea de daune morale și/sau materiale, ea poate solicita acordarea acestora pe calea unei acțiuni la instanța civilă, ulterior hotărârii CNCD, acțiune care are ca sprijin practic important această hotărâre a CNCD.

Riscurile formulării unei acțiuni civile privesc situația pierderii procesului, care înseamnă:

- plata cheltuielilor de judecată efectuate de către cealaltă parte, care a câștigat procesul, cheltuieli în care un loc important îl ocupă onorariul de avocat.

Acțiunea civilă va avea conținutul și forma oricărei cereri de chemare în judecată civilă, astfel cum prevede Codul de procedură civilă. Este recomandabil ca acțiunea civilă să fie redactată și inițiată de un avocat.

Parchetul/poliția și instanța de judecată penală

Unele forme ale discursului instigator la ură pot căpăta forma infracțională, situație în care se poate adresa parchetului/poliției o sesizare penală, prin plângere (atunci când se reclamă încălcarea prin infracțiune a unui drept/interes propriu) sau denunț (atunci când se reclamă încălcarea prin infracțiune a unui drept/interes al altuia). Desigur, parchetul/poliția se poate sesiza și din oficiu.

Dacă, după efectuarea de verificări și cercetări, parchetul apreciază că sesizarea este întemeiată, va sesiza, prin rechizitoriu, instanța de judecată penală, care va putea dispune condamnarea (sanctionarea penală: amendă penală, închisoare sau alte măsuri) a celui vinovat.

Infracțiunea în care ar putea fi încadrat discursul instigator la ură este cea de „incitare la ură sau discriminare” prevăzută de art. 369 din Codul penal (Legea nr. 286/2009) și care constă în incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane. Infracțiunea se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă de la 1.800 la 150.000 lei (potrivit art. 61 din Codul penal).

Se poate observa că noua incriminare tratează distinct instigarea la ură de instigarea la discriminare, fiind suficient pentru existența infracțiunii că prin fapta comisă să se instige/incite doar la ură împotriva unei categorii de persoane, chiar dacă prin aceasta nu se realizează, practic, o incitare la discriminare.

De asemenea, se observă că nu există infracțiune dacă incitarea la ură vizează una sau chiar mai multe persoane, ci numai dacă este vizată o categorie de persoane. Dar, această categorie poate fi de orice fel, întrucât legea nu limitează în vreun mod categoriile de persoane protejate prin această incriminare. E suficient că se incită la ură împotriva unei categorii de persoane, indiferent care ar fi ea.

Pentru declanșarea anchetei penale în legătură cu săvârșirea acestei infracțiuni nu este obligatorie formularea unei sesizări (plângere, denunț) din partea unei persoane, întrucât parchetul/poliția se poate sesiza din oficiu. Desigur, aceasta nu înseamnă că o persoană nu poate adresa o sesizare și în acest caz.

Potrivit art. 289 – 290 din Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010), plângerea penală sau denunțul penal trebuie să cuprindă: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional, descrierea faptei care formează obiectul plângerii/denunțului, precum și indicarea făptuitorului și a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute. Plângerea/denunțul trebuie semnate.

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Numele proiectului: DreptCompAct - COMPetențe ACTuale pentru studenți la DREPT | Cod proiect: 312957

Programul Educație și Ocupare 2021-2027 | Cod apel: PEO/71/PEO_P7/OP4/ESO4.5/PEO_A49

Mulțumesc pentru atenție!

Întocmit,
Expert consiliere în carieră,